

ADHD og LAR – ja, takk begge deler?

**ADHD blant voksne rusmiddelavhengige –
et internasjonalt forskningsamarbeid**

*Arvid Skutle og Eli T. H. Bu
Nasjonall AR-konferanse 2014*

Spørsmål vi stilte:

- Hvor omfattende er ADHD?
  - i befolkningen
  - blant pasienter i TSB
- Hvordan skal man oppdage ADHD?
- Hvilke belastninger i livet fører ADHD til?
- Hvilke behandlingsform er mest effektiv?
- Hva med LAR & ADHD, kombinasjonsbehandling?

Latest news

About ICASA

Mission statement

Organization

ICASA board

ICASA office

ICASA network

Official documents

Funding

ADHD and Substance Abuse

ICASA activities

Research & projects

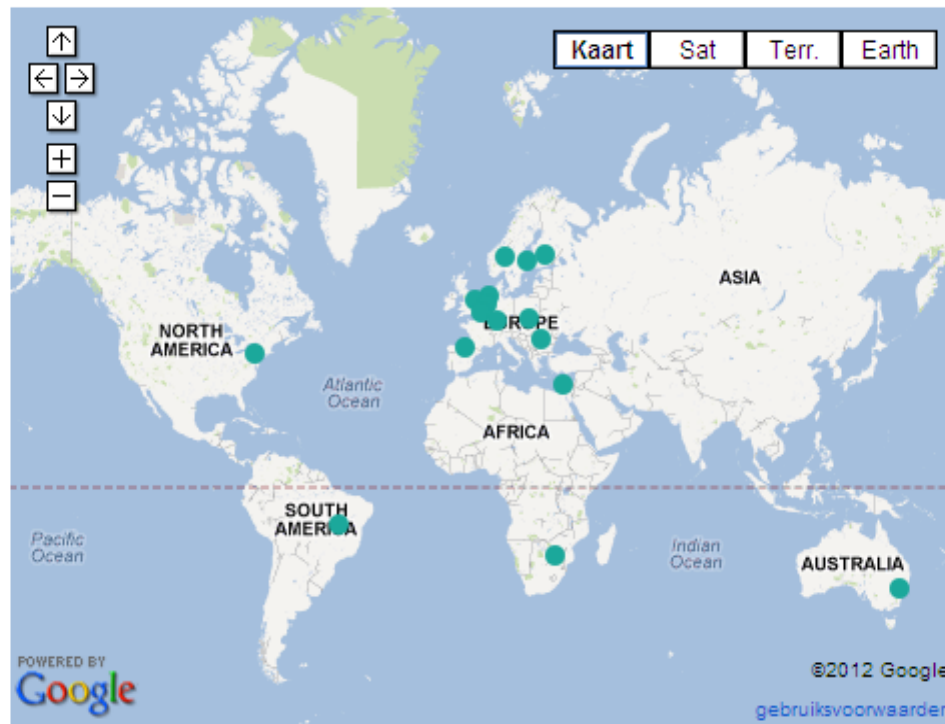
Blog Geurt van de Glind

Support us

Contact

Latest news > About ICASA > Organization > ICASA network

ICASA network

ICASA Network weergeven op een grotere kaart

The International ADHD and Substance use disorders Prevalence (IASP) study

Arvid Skutle & Eli Torild Hellandsjø Bu

Samarbeid med: ICASA (Nederland, Frankrike, Sveits, Spania, Ungarn, Norge, Sverige, Belgia, Australia og USA)

Norsk bidrag finansiert av: Regionalt Kompetansesenter for Rusmiddelforskning i Helse Vest (KORFOR)

Mål med det internasjonale samarbeidet

- **1. å kartlegge forekomst av dobbeltdiagnosegruppen**
- **2. å teste validitet til ASRS-v1.1. som er et kort screeningsinstrument for ADHD, under mest mulig standardiserte og like betingelser.**
- **3. å undersøke omfanget av psykiske tilleggslidelser, ut over rus og ADHD**
- **4. å undersøke hvilke komplikasjoner ADHD i barndom og ungdomstid har hatt for sosial og psykologisk utvikling og fungering, og der rusmiddelavhengige uten ADHD har vært en sammenligningsgruppe.**
- **5. å gjennomføre behandlingsstudier, under planlegging**

De fire første målene i IASP er oppnådde, og resultatene er publisert i ulike nasjonale og internasjonale tidsskrift.

Forekomst

- **BARN: Ca 3 – 5 % av norske barn har ADHD.**
  - overvekt av gutter, kjønnsratio ca. 4:1.
  - forstyrrelsen vedvarer inn i voksenalder for omtrent to av tre ADHD-diagnostiserte barn.
  - aldersmessig modning som gjør at forekomsten avtar med alderen.
  - hyperaktiviteten og impulsiviteten reduseres, mens konsentrasjonsvanskene vedvarer.
- **VOKSNE: 4,4% i aldersgruppen 18-44 år får diagnosen i USA, flere menn enn kvinner**
- **TSB: Underdiagnostisert blant rusmiddelavhengige.**
  - Blant rusmiddelavhengige - 15 til 46%, og like mange kvinner som menn
  - Variasjonen forklares med ulik diagnostisk metode og ulike utvalg

Risiko med ADHD

- **PROGNOSE:** Mange unge voksne med rusproblemer får ikke den hjelpen de trenger for sin ADHD, noe som da forverrer prognosen.
- **DIAGNOSE:** En mer utbredt diagnostisk kultur i rusfeltet med økt fokus på komorbide tilstander.
  - Diagnosen vil kunne få avgjørende betydning for om behandling for ADHD skal iverksettes i tillegg til behandlingen av rusmiddelavhengigheten.
- **ADHD kan i voksen alder forekomme sammen med andre psykiske problemer**
  - som bl.a. personlighetsforstyrrelser, angst og spenningstilstander, stemningslidelser, PTSD og rusmiddelavhengighet.

Risiko med ADHD

- **TIDLIG DEBUT OG UTVIKLING**
  - ADHD- en alvorlig risikofaktor for utvikling og opprettholdelse av rusmiddelavhengighet, og assosieres med tidligere etablering og utvikling frem mot rusmiddelavhengighet
- **DOBBEL RISIKO**
  - Uavhengig av eventuelle andre psykiske lidelser har voksne med ADHD en dobbelt så stor risiko for utvikling av rusmiddelavhengighet sammenlignet med voksne uten diagnosen
- **SELMEDISINERING**
  - Større risiko for etablering av rusmiddelavhengighet som konsekvens av selvmedisinering for ADHD.
- **DROP-OUT**
  - Ubehandlet ADHD fører til en mer komplisert utvikling av rusmiddelavhengighet
    - kan vanskeliggjøre behandling og føre til større grad av "drop-out", dvs. høyne sjansen for at pasienten ikke gjennomfører behandlingen.

Viktig med..

- Tidlig identifisering av ADHD
  - fulgt opp med adekvat behandling kan bidra til å forebygge eller stoppe opp utviklingen av et rusmiddelproblem
- Økt kompetanse på screening, diagnostisering og behandling av ADHD, både i rusfeltet og psykisk helsevern generelt.
  - Validerte screeningsinstrumenter til dette formålet er av den grunn etterspurt

IASP: Metodeoversikt

International Journal of Methods in Psychiatric Research
Int. J. Methods Psychiatr. Res. 22(3): 232–244 (2013)
Published online 11 September 2013 in Wiley Online Library
(wileyonlinelibrary.com) DOI: 10.1002/mpr.1397

The International ADHD in Substance Use Disorders Prevalence (IASP) study: background, methods and study population

GEURT VAN DE GLIND,^{1,3} KATELJNE VAN EMMERIK-VAN OORTMERSSEN,^{2,3} PIETER JAN CARPENTIER,⁴ FRANCES R. LEVIN,⁵ MAARTEN W.J. KOETER,³ CSABA BARTA,⁶ SHARLENE KAYE,⁷ ARVID SKUTLE,⁸ JOHAN FRANCK,⁹ MAIJA KONSTENIUS,⁹ ELI-TORILD BU,⁸ FRANZ MOGGI,¹⁰ GEERT DOM,¹¹ ZOLT DEMETROVICS,⁶ MÉLINA FATSEÁS,¹² ARILD SCHILLINGER,¹³ MÁTÉ KAPITÁNY-FÖVÉNY,⁸ SOFIE VERSPREET,¹¹ ANDREA SEITZ,¹⁴ BRIAN JOHNSON,¹⁵ STEPHEN V. FARAONE,¹⁵ J. ANTONI RAMOS-QUIROGA,¹⁶ STEVE ALLSOP,¹⁷ SUSAN CARRUTHERS,¹⁷ ROBERT A. SCHOEVERS,¹⁸ IASP RESEARCH GROUP¹⁹ & WIM VAN DEN BRINK³

- 1 Trimbos-instituut and ICASA Foundation, Utrecht, The Netherlands
- 2 Arkin, Amsterdam, The Netherlands
- 3 Amsterdam Institute for Addiction research, Department of Psychiatry, Academic Medical Centre, University of Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands
- 4 Reinier van Arkel groep, 's-Hertogenbosch, The Netherlands
- 5 Columbia University/The New York State Psychiatric Institute, New York, USA
- 6 Institute of Psychology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary
- 7 National Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, Sydney, Australia
- 8 Bergen Clinics Foundation, Bergen, Norway
- 9 Department of Clinical Neuroscience, Division of Psychiatry, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden
- 10 University Hospital of Psychiatry Berne and Department of Psychology, University of Fribourg, Switzerland
- 11 Collaborative Antwerp Psychiatry Research Institute (CAPRI, UA), PC Alexian Brothers, Boechout, Belgium
- 12 Laboratoire de psychiatrie Département d'addictologie, Université de Bordeaux, France
- 13 Østfold Hospital Trust, Department for Substance abuse treatment, Norway
- 14 University Hospital of Psychiatry, Berne, Switzerland
- 15 Departments of Psychiatry and of Neuroscience and Physiology, SUNY Upstate Medical University, Syracuse, NY, USA
- 16 Servei de Psiquiatria, Hospital Universitari Vall d'Hebron, CIBERSAM, Department of Psychiatry, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, Spain
- 17 National Drug Research Institute/Curtin University of Technology, Perth, Australia
- 18 Department of Psychiatry, University Medical Centre Groningen, University of Groningen, Groningen, The Netherlands
- 19 Apart from the authors the following persons participated in this study: Eva Karin Løvaas, Kari Lossius, Anneke van Wamel, Geert Bosma, David Hay, Sara Wallhed, Marc Auriacombe, Marion Malivert, Romain Debrabant, Therese Dahl, Miguel Casas, Constanza Daigre, Rutger-Jan van der Gaag, Atul Beniwal, Louisa Deegenhardt, Joanne Cassar, Jesse Young, Merete Möller

- Standardisering av metode, prosedyrer, utvelgelse og gjennomføring, felles presentasjoner
- Store utvalg og mulig å sammenligne

Rekruttering og utvalg IASP

Screeningutvalg rekruttert, mer enn 3000 pasienter

- døgnetbehandling
  - flere polikliniske og sosialmedisinske enheter
-
- **Full utredning/valideringsstudiet, over 1200 pasienter**
  - **Norske tall:**
    - Alle nye pasienter ved Stiftelsen Bergensklinikkene ble forespurt om deltakelse.
    - Totalt 266 takket ja til deltakelse, hvorav 197 fullførte utredningen.
    - Representativt utvalg for norsk pasientpopulasjon i tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Full utredning for ADHD

1) CAADID – Connors' Adult ADHD Diagnostic Interview for DSM-IV (Epstein, Johnson & Conners, 2001).

- **anamnestiske opplysninger**
- **diagnostiske opplysninger**

2) MINI Plus - Mini Internasjonalt Nevropsykiatrisk intervju, norsk versjon, samt del av SCID-II – strukturert klinisk intervju for personlighetsforstyrrelser.

ADHD diagnose

- a. Fremveksten av AD/HD symptomer i barndommen (7 år vs 12 år),
- b. Tilstedeværelse av minst 6 av 9 DSM-IV-TR kriterier for uoppmerksomhet og / eller hyperaktivitet / impulsivitet i løpet av barndommen,
- c. Livslang og problemskapende varighet av symptomene,
- d. Minst 5 av 9 DSM-IV-TR kriterier for uoppmerksomhet og / eller hyperaktivitet / impulsivitet som er aktuelle nå (voksen), og
- e. AD/HD-symptomatologi ikke kan forklares ut fra andre psykiske lidelser, som for eksempel bipolar lidelse og personlighetsforstyrrelse.

CAADID

- Vurderer *pasientens historie* med fokus på helse, skole, arbeid, familie og tidligere medisinsk og psykologisk hjelp for ADHD og andre helseplager.
- *A. Diagnose og hjelp:*
  - hvorvidt pasienten fikk ADHD diagnose som barn, og om de mottok noen form for hjelp hos rådgiver, psykolog eller psykiater som barn eller ungdom.
- *B. Utvikling og temperament tar for seg*
  - 1. basal utvikling i barneårene, som å gå, snakke i tillegg til toalett-trening (indeks 0 - 4)
  - 2. temperament som spedbarn og tidlig barndom, som for eksempel sinne, engstelighet, tilpasningsvansker, klossethet, spise- og søvnevansker (belastningsindeks fra 0 - 13)

CAADID

- *C. Skolemessige risikofaktorer*
  - bl.a. å gå klasseserier om igjen, lærevansker, ekstraundervisning, bortvisning fra skole, undertrykk (indeks for barneskole er fra 0 - 15 og en sammenslått indeks for ungdomsskole og videregående fra 0-16).
- *D. Miljømessige risikofaktorer*
  - handlet blant annet om tapsopplevelser, å være utsatt for vold og ulike former for misbruk, stress i familien, økonomi og kosthold (indeks fra 0 -10).
- *E. Medisinske risikofaktorer*
  - omfatter ulykker/uhell, benbrudd, tap av bevissthet, kontakt med legevakt og sykehus.

Forekomst

Variability in the prevalence of adult ADHD in treatment seeking substance use disorder patients: Results from an international multi-center study exploring DSM-IV and DSM-5 criteria^{a,*,☆☆}

Geurt van de Glind^{a,b,*,1}, Maija Konstenius^{c,1}, Maarten W.J. Koeter^b, Katerijne van Emmerik-van Oortmerssen^{b,c,q}, Pieter-Jan Carpentier^r, Sharlene Kaye^k, Louisa Degenhardt^{k,u}, Arvid Skutle^b, Johan Franck^c, Eli-Torild Bu^b, Franz Moggiⁱ, Geert Dom^l, Sofie Verspreet^l, Zsolt Demetrovics^k, Máté Kapitány-Fövény^{k,v}, Melina Fatséas^l, Marc Auriaacombé^l, Arild Schillinger^m, Merete Møller^m, Brian Johnsonⁿ, Stephen V. Faraoneⁿ, J. Antoni Ramos-Quiroga^o, Miguel Casas^o, Steve Allsop^p, Susan Carruthers^p, Robert A. Schoevers^q, Sara Wallhed^r, Csaba Barta^s, Peter Alteman^t, Frances R. Levin^d, Wim van den Brink^b, IASP Research Group²

^aTrimbos Instituut and ICASA Foundation, Utrecht, The Netherlands
^bAmsterdam Institute for Addiction Research, Department of Psychiatry, Academic Medical Center, University of Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands
^cDepartment of Clinical Neuroscience, Division of Psychiatry, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden
^dColumbia University New York State Psychiatric Institute, New York City, NY, USA
^eArkin Mental Health and Addiction Treatment Center, Amsterdam, The Netherlands
^fRetzler van Arkel group, 's-Hertogenbosch, The Netherlands
^gNational Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, Sydney, Australia
^hBergen Clinics Foundation, Bergen, Norway
ⁱUniversity Hospital of Psychiatry Bern and Department of Psychology, University of Fribourg, Fribourg, Switzerland
^jCollaborative Alcohol Psychology Research Institute (CAPRI, USA), PC-Alexian Brothers, Rochout, Belgium
^kInstitute of Psychology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary
^lLaboratoire de psychiatrie, Sanyo CNRS UMR 3413, Université de Bordeaux, and Département d'addictologie, CHU de Bordeaux, Bordeaux, France
^mStiftet Hospital Trust, Department for Substance Abuse Treatment, Norway
ⁿDepartments of Psychiatry and of Neuroscience and Physiology, SUNY Upstate Medical University, Syracuse, NY, USA
^oService de Psychiatrie, Hôpital Universitaire Vaïd Hébron, CHU de Bordeaux, Department of Psychiatry and Legal Medicine, Université Autonome de Barcelone, Spain
^pNational Drug Research Institute/ Curtin University of Technology, Perth, Australia
^qDepartment of Psychiatry, University Medical Center Groningen, University of Groningen, Groningen, The Netherlands
^rStockholm Centre for Dependency Disorders, Sweden
^sInstitute of Medical Chemistry, Molecular Biology and Pathobiochemistry, Semmelweis University, Budapest, Hungary
^tAlcohol Treatment Research, Kirchhaldach and Erlkon, Switzerland
^uMelbourne School of Population and Global Health, University of Melbourne, Australia
^vNyíró Gyula Hospital Drug Outpatient and Prevention Center, Budapest, Hungary

ARTICLE INFO

Article history:
Received 8 July 2013
Received in revised form
25 September 2013
Accepted 26 September 2013
Available online xxx

ABSTRACT

Background: Available studies vary in their estimated prevalence of attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD) in substance use disorder (SUD) patients, ranging from 2 to 83%. A better understanding of the possible reasons for this variability and the effect of the change from DSM-IV to DSM-5 is needed.
Methods: A two stage international multi-center, cross-sectional study in 10 countries, among patients from inpatient and outpatient addiction treatment centers for alcohol and/or drug use disorder patients. A total of 3558 treatment seeking SUD patients were screened for adult ADHD. A subsample of 1276 subjects, both screen positive and screen negative patients, participated in a structured diagnostic interview.

^a This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike License, which permits non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

^{a,b} Supplementary materials for this article can be found by accessing the online version of this paper. Please see Appendix A for more information.

* Corresponding author at: ICASA Foundation, Du Costakade 45, PO Box 725, 3500 AS Utrecht, The Netherlands. Tel.: +31 302971101; fax: +31 302971111.

E-mail address: gg@noncommercial.nl (G. van de Glind).

¹ These authors contributed equally to this publication.

² In addition to the authors of this paper, the following persons contributed to this study: Eva Karin Løvaas, Karl Lossius, Annelie van Wamel, Geert Bosma, David Hay, Marion Malwers, Romain Debarbant, Therese Dahl, Laura Stevens, Carlos Roncero, Constanza Dalgro, Pieter-Jan van der Gaag, Joanne Cassar, Jesse Young.

0376-8716/\$ – see front matter © 2013 The Authors. Published by Elsevier Ireland Ltd. All rights reserved.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.09.026>

Please cite this article in press as: van de Glind, G., et al., Variability in the prevalence of adult ADHD in treatment seeking substance use disorder patients: Results from an international multi-center study exploring DSM-IV and DSM-5 criteria. *Drug Alcohol Depend.* (2013). <http://dx.doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.09.026>

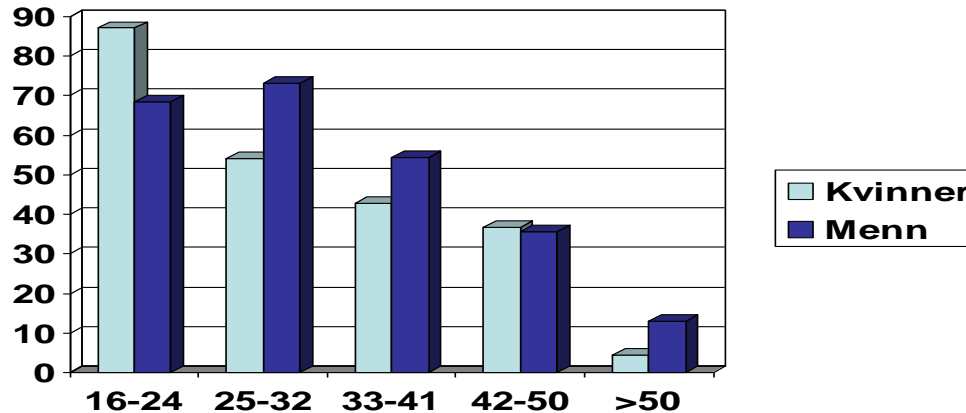
Tidsskrift for Norsk Psykologforening

Tidsskrift for Norsk Psykologforening,
Vol 48, nummer 9, 2011, side 863-868
**Forekomst av AD/HD blant pasienter i
behandling for rusmiddelavhengighet**

*Arvid Skutle, Eli Torild Hellandsjø Bu,
Therese Dahl, Eva Løvaas & Geurt van
de Glind*

Figur 1. Prosentandelen ASRS-positive fordelt på kjønn og alder

Funnene bekrefter internasjonal forskning.
en stor overrepresentasjon av pasienter i rusfeltet som *i voksen alder* kvalifiserer til diagnosen ADHD sammenlignet med forekomsten av ADHD i normalbefolkningen.

Spesielt høy forekomst i Norge og Sverige

Mange positive blant de yngste kvinnene

Validering av ASRS 1.1 vs CAADID

Drug and Alcohol Dependence 132 (2013) 587–596

Contents lists available at ScienceDirect
Drug and Alcohol Dependence

journal homepage: www.elsevier.com/locate/drugalcdep

Validity of the Adult ADHD Self-Report Scale (ASRS) as a screener for adult ADHD in treatment seeking substance use disorder patients

Geurt van de Glind^{a,b,c,*}, Wim van den Brink^b, Maarten W.J. Koeter^b, Pieter-Jan Carpentier^c, Katelijne van Emmerik-van Oortmerssen^{b,d}, Sharlene Kaye^e, Arvid Skutle^f, Eli-Torild H. Bu^f, Johan Franck^g, Maija Konstenius^g, Franz Moggi^h, Geert Domⁱ, Sofie Verspreetⁱ, Zsolt Demetrovics^j, Máté Kapitány-Fövényi^{j,k}, Melina Fatséas^k, Marc Auriacombe^k, Arild Schillinger^l, Andrea Seitz^m, Brian Johnson^{n,o}, Stephen V. Faraone^{n,o}, J. Antoni Ramos-Quiroga^p, Miguel Casas^p, Steve Allsop^q, Susan Carruthers^q, Csaba Barta^r, Robert A. Schoevers^s, Frances R. Levin^t, IASP Research Group¹

^a Trimbos-instituut and ICASA Foundation, Utrecht, The Netherlands

^b Amsterdam Institute for Addiction Research, Amsterdam, The Netherlands

^c Institute van Arkel group, v-Hartogenbosch, The Netherlands

^d Arkel, Amsterdam, The Netherlands

^e National Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, Sydney, Australia

^f Bergen Clinics Foundation, Bergen, Norway

^g Department of Clinical Neuroscience, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden

^h University Hospital of Psychiatry Berne, Department of Psychology, University of Fribourg, Switzerland

ⁱ Collaborative Antwerp Psychiatry Research Institute (CAPRI, IZA), Bochout, Belgium

^j Institute of Psychology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

^k Laboratoire de psychiatrie Département d'addictologie, Université de Bordeaux, France

^l Østfoldklinikken, Fredrikstad, Norway

^m University Hospital of Psychiatry Berne, Switzerland

ⁿ Department of Psychiatry, SUNY Upstate Medical University, Syracuse, NY, USA

^o Department of Neuroscience and Physiology, SUNY Upstate Medical University, Syracuse, NY, USA

^p Servei de Psiquiatria, Hospital Universitari Vall d'Hebron, Universitat Autònoma de Barcelona, Spain

^q National Drug Research Institute/Curtin University of Technology, Perth, Australia

^r Institute of Medical Chemistry, Molecular Biology, Pathobiochemistry, Semmelweis University, Budapest, Hungary

^s Department of Psychiatry, University Medical Center Groningen, University of Groningen, Groningen, The Netherlands

^t Columbia University/The New York State Psychiatric Institute, New York, USA

¹ Nyíró Gyula Hospital Drug Outpatient and Prevention Center, Budapest, Hungary

ARTICLE INFO

Article history:

Received 14 October 2012

Received in revised form 3 April 2013

Accepted 6 April 2013

Available online 6 May 2013

Keywords:

ADHD

Substance use disorders

Prevalence

Attention deficit hyperactivity disorder

Validity

ASRS

Addiction

Psychiatry

ABSTRACT

Background: To detect attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) in treatment seeking substance use disorders (SUD) patients, a valid screening instrument is needed.

Objectives: To test the performance of the Adult ADHD Self-Report Scale V 1.1 (ASRS) for adult ADHD in an international sample of treatment seeking SUD patients for DSM-IV-TR; for the proposed DSM-5 criteria; in different subpopulations, at intake and 1–2 weeks after intake; using different scoring algorithms; and different externalizing disorders as external criterion (including adult ADHD, bipolar disorder, antisocial and borderline personality disorder).

Methods: In 1138 treatment seeking SUD subjects, ASRS performance was determined using diagnoses based on Conner's Adult ADHD Diagnostic Interview for DSM-IV (CAADID) as gold standard.

Results: The prevalence of adult ADHD was 13.0% (95% CI: 11.0–15.0%). The overall positive predictive value (PPV) of the ASRS was 0.26 (95% CI: 0.22–0.30), the negative predictive value (NPV) was 0.97 (95% CI: 0.96–0.98). The sensitivity (0.84, 95% CI: 0.76–0.88) and specificity (0.66, 95% CI: 0.63–0.69) measured at admission were similar to the sensitivity (0.88, 95% CI: 0.83–0.93) and specificity (0.67, 95% CI: 0.64–0.70) measured 2 weeks after admission. Sensitivity was similar, but specificity was significantly

* Corresponding author at: ICASA Foundation, Da Costakade 45, P.O. Box 725, 3500 AS Utrecht, The Netherlands. Tel.: +31 302971101; fax: +31 302971111. E-mail address: ggilind@trimbos.nl (G. van de Glind).

¹ See Appendix A for the persons participated in this study.

Tidsskrift for Norsk Psykologforening

Tidsskrift for Norsk Psykologforening,
Vol 49, nummer 11, 2012, side
1067-1073

Validering av ADHD
screeninginstrumentet ASRS-v1.1
for pasienter i behandling for
rusmiddelavhengighet

- *Eli Torild Hellandsjø Bu, Arvid Skutle, Therese Dahl, Eva Løvaas & Geurt van de Glind*

Psykometriske egenskaper av screening instrumentet ASRS-v1.1 sammenlignet med diagnoseinstrumentet CAADID i en gruppe rusmiddelavhengige pasienter i aktiv behandling

	Diagnose CAADID ADHD-positiv (n=95, 48,2 % av hele utvalget)	Diagnose CAADID ADHD-negativ (n=102, 51,8 % av hele utvalget)	
ASRS-positiv screening	93,7 % (n = 89) SENSITIVITET	41,2 % (n = 42) FALSKT POSITIVE	68 % (sum n = 131) POSITIV PREDIKTIV VERDI
ASRS-negativ screening	6,3 % (n = 6) FALSKT NEGATIVE	58,8 % (n = 60) SPESIFISITET	91 % (sum n = 66) NEGATIV PREDIKTIV VERDI

Psychiatric comorbidity in treatment seeking substance use disorder patients with and without ADHD; results of the IASP study

- Addiction. Feb 2014; 109(2): 262–272.
- Katelijne van Emmerik-van Oortmerssen,^{1,2,3,*} Geurt van de Glind,^{2,4,*} Maarten W. J. Koeter,² Steve Allsop,⁵ Marc Auriacombe,⁶ Csaba Barta,⁷ Eli Torild H. Bu,⁸ Yuliya Burren,⁹ Pieter-Jan Carpentier,¹⁰ Susan Carruthers,⁵ Miguel Casas,¹¹ Zsolt Demetrovics,¹² Geert Dom,¹³ Stephen V. Faraone,^{14,15} Melina Fatseas,⁶ Johan Franck,¹⁶ Brian Johnson,^{14,15} Máté Kapitány-Fövényi,^{12,17} Sharlene Kaye,¹⁸ Maija Konstenius,¹⁶ Frances R. Levin,¹⁹ Franz Moggi,^{9,20} Merete Møller,²¹ J. Antoni Ramos-Quiroga,¹¹ Arild Schillinger,²¹ Arvid Skutle,⁸ Sofie Verspreet,¹³ IASP research group,[‡] Wim van den Brink,^{2,†} and Robert A. Schoevers

Øket forekomst med RUS&ADHD, som personlighetsforstyrrelser som ASPF og BPF, samt depresjon (major og hypomanic episodes): 75 % (vs 37 % blant de uten ADHD)

”SE MEG, I TIDE”:

**EN SAMMENLIGNENDE STUDIE MED FOKUS PÅ TIDLIGE UTVIKLINGSTREKK,
TRAUMER OG SKOLEHISTORIE BLANT RUSMIDDELAVHENGIGE PASIENTER MED
OG UTEN ADHD**

Tidsskrift for Norsk Psykologforening, april 2014

ARVID SKUTLE, ELI TORILD HELLANDSJØ BU*, FINN KONOW JELLESTAD** & GEURT VAN DE
GLIND****

*Stiftelsen Bergensklinikkene

**Institutt for Biologisk og medisinsk psykologi, UiB

***Trimbos Instituut, Nederland

Internasjonal artikkel:

Early developmental, temperamental and educational problems in ‘substance use disorder’ patients with and without ADHD. Does ADHD make a difference?

Problem area, mean scores and differences between SUD patients with and without adult Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)

	SUD+ADHD N=196			SUD-ADHD N=1,009			U-value	P value	r
	N	M	SD	N	M	SD			
Infant development (0-4)	181	0.62	0.94	961	0.30	0.59	70753	<.000	0.15
Temperamental (0-13)	182	5.60	2.90	958	2.40	2.50	35594	<.000	0.38
Elementary school (0-15)	184	5.30	3.15	965	2.41	2.73	42121	<.000	0.34
Middle/high school (0-16)	168	5.70	2.84	898	2.95	2.72	35643	<.000	0.34

Primary substance used for SUD patients with and without adult ADHD

	SUD+ADHD N=196			SUD-ADHD N=1,009		
	N	%		N	%	
Alcohol	71	36.8		594	59.1	
Opiates	23	11.9		103	10.2	
Stimulants	57	29.5		123	12.2	
Cannabis	30	15.5		98	9.8	
Other substances	12	6.2		87	8.7	

Pearsons Chi-Square=53.4, p < 0.001

Konklusjon

- Dobbeltdiagnosegruppen ADHD og RMA
  - en *betydelig overrepresentasjon* i forhold til forsinket utvikling som barn, høyt temperament og impulsivitet, dårlige skoleprestasjoner, mange traumer og stor utsatthet for uhell og skader.
- Mange i gruppen var tidlig i kontakt med behandlingsapparatet i forbindelse med atferdsproblemer og utagering, konsentrasjonsvansker, hyperaktivitet, depresjon og ulike former for overgrep, men *uten å ha fått diagnosen*.
- "Å bli sett, i tide", kan derfor være et viktig bidrag til denne pasientgruppen, for bedre å mestre sin ADHD.

-
- Mer adekvat og tidlig hjelp for ADHD kan bidra til:
    - Å forebygge RMA-karriere
    - Mindre alvorlig RMA
    - Gjøre de RMA mer tilgjengelig for behandling ved å
      - Øke sjansen for å søke hjelp for RMA
      - Redusere sjansen for «no-shows» and «drop-outs»

Forslag om et internasjonalt multisenterstudie med fokus på betydningen av kognitiv atferdsterapi og/eller medikamentell behandling for rusmiddelavhengige pasienter med ADHD.

- Studier viser ikke overbevisende effekt av medikamentell behandling i forhold til ADHD & rus-gruppen
- KAT/CBT viser positive effekter med voksne med ADHD, men ikke undersøkt hos ADHD & rus-gruppen
- Nytt prosjekt i Stiftelsen Bergensklinikkene (2015-2016):
“Investigating the efficacy and feasibility of an integrated cognitive behavioral therapy for ADHD in patients with substance use disorder”

Kombinasjonsbehandling

LAR & ADHD

- Viser til http://www.korusbergen.no/sitefiles/13/dokumenter/erfaring_srapport26april10.pdf
- 2002-2010
- 26 % kvinner og 74 % menn, gjennomsnittsalder 36 år
- Av de 151 som hadde startet, mottok 78 fortsatt behandling i 2010, mens 73 er avsluttet, hovedårsak rusmiddelbruk (49), evt. av andre årsaker (24): manglende effekt, graviditet, og seponering etter eget ønske.
- Totalt 30 prosjektdeltakere har hatt flere forsøk med kombinasjonsbehandling.

- **ADHD subtype: over 80 % kombinert type. Flere kvinner enn menn har ADHD uoppmerksom type.**
- **Halvparten av prosjektdeltakerne får foreskrevet Metadon, mens 35 % får Subutex og 15 % Suboxone.**
- **Metylfenidat: 122 av de totalt 151 prosjektdeltakerne, mens 10 får forskrevet amfetaminpreparater.**
- **Vanligst kombinasjon: metylfenidat og Metadon, 45 %, den nest vanligste kombinasjonen er metylfenidat og Subutex.**
- **Behandlingseffekt: foreløpige resultater viser at 70 % har god eller veldig god effekt, mens det kun er 5 % som angis å ha dårlig effekt av kombinasjonsbehandlingen.**
- **Behandlingseffekten vurdert av behandler, og ikke av deltakerne selv eller deres omgivelser.**

- **Av de som har avsluttet behandling vurderes ca 70 % til å ha fra god til veldig (47) god behandlingseffekt.**
- **Kan relateres til rusmiddelbruk, og ikke manglende effekt.**
- **Kombinasjonsbehandling er praktisk gjennomførbart. Det er overveldende positive erfaringer som fremkommer av de innsamlete data.**
- **Forklaringer? Det er gjennomført kun få internasjonale studier som omhandler kombinasjonsbehandling.**
- **Behov for å forbedre kunnskapsgrunnlaget ytterligere, eksempelvis gjennom en multisenterstudie med et integrert evalueringsdesign med standardiserte og validerte måleprosedyrer.**
- **Utvikling av en nasjonal standard for kombinasjonsbehandling bør diskuteres.**